

amb tu

**Guia per a la
no discriminació
per VIH/SIDA
a les empreses**

Unió General de Treballadors de Catalunya

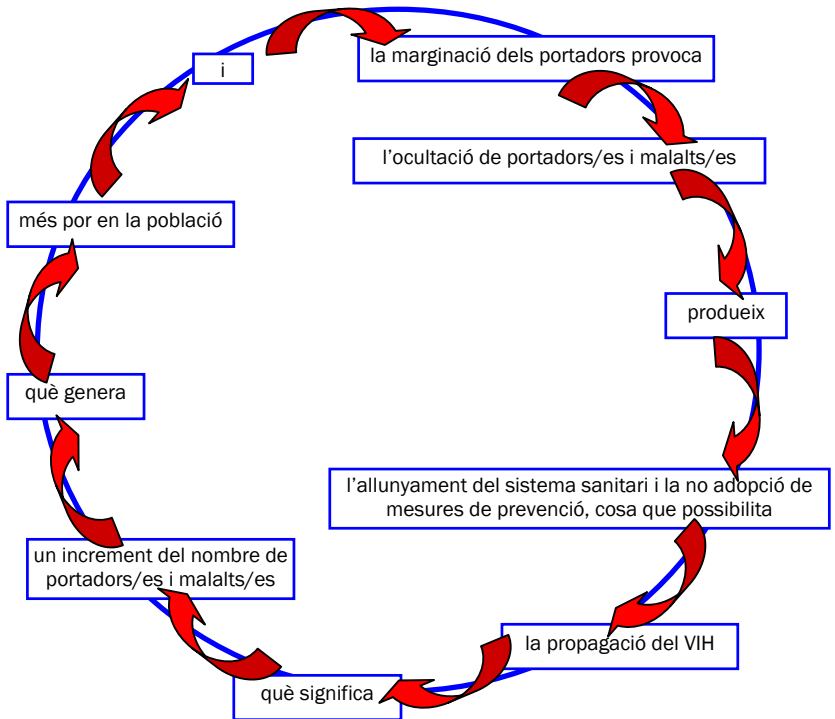
Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família

Ajuntament de Barcelona

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Índex

Presentació.....	4
0. Introducció	5
1. Per què els sindicats han de respondre a la sida?.....	7
2. Conceptes bàsics.....	11
Antecedents.....	11
Què són el VIH i la sida?	13
Causa de la sida	14
Desenvolupament del VIH	14
Com es transmet el VIH?	15
3. Dades epidemiològiques	19
Evolució de la incidència de la sida a l'Estat espanyol	21
Grups de transmissió	22
Edat i sexe.....	23
4. Prevenció	26
La prevenció a la feina.....	29
Prova de detecció	30
Investigacions científiques.....	31
5. Sida i treball.....	32
La sida, una qüestió de salut, social i econòmica.....	32
Sida i productivitat	33
La repercussió de la sida en l'àmbit laboral	34
Com actuar davant de:.....	35
La negociació col·lectiva.....	40
6. Legislació	44
7. Assessorament i recursos	46

Presentació

Des que es va descriure per primer cop la síndrome de la immunodeficiència adquirida (sida), el 1981, la salut de les persones seropositives al virus de la immunodeficiència humana (VIH) ha millorat notablement pels avenços esdevinguts en els tractaments retrovirals. Aquesta millora sanitària, però, no ha anat acompanyada dels canvis corresponents a nivell social i laboral que millorin la qualitat de vida de les persones afectades en el seu conjunt.

En el món laboral continuen produint-se nombroses situacions discriminatòries a causa del VIH/sida. L'objectiu d'aquesta guia és aclarir dubtes sobre la discriminació que comporta la sida, comprendre quan es produeix i conèixer els mecanismes per a fer-hi front.

L'educació és un arma preventiva important contra el VIH. L'educació amb un objectiu específic és especialment crucial per motivar les persones a adoptar comportaments que les previngui a elles mateixes, i també a altres, de la infecció.

Els sindicats, en tant que agents socials de canvi, tenim el deure, l'obligació i la voluntat d'alçar la veu i denunciar tots aquells actes que atemptin contra els drets de les persones seropositives al VIH, tot defensant el seu dret al treball en unes condicions dignes, talment com la resta de treballadors i treballadores.

Des de la UGT de Catalunya hem elaborat aquesta **Guia per a la no-discriminació per VIH/sida a les empreses**, que pretén ser un instrument sindical de formació i sensibilització vers la inclusió sociolaboral de les persones, amb un seguit de propostes d'acció per tenir en compte en la lluita sindical contra la discriminació que per motiu del VIH/sida es produeix en el si de les empreses, i que serveixi com a referent d'informació i prevenció per garantir la igualtat de totes les persones.

Josep Maria Àlvarez i Suárez
secretari general
UGT de Catalunya

0. Introducció

L'OMS (Organització Mundial de la Salut) es refereix al VIH/Sida com a «les tres epidèmies»:

- 1) La infecció pel VIH.
- 2) La sida.
- 3) La reacció econòmica, social, política i cultural.

La tercera epidèmia és la que amenaça tenir els efectes més devastadors; per això compta amb un instrument de risc i efectiu: **la discriminació**.

Aquestes tres epidèmies -la del virus de la sida, la de la mateixa sida, i la de les reaccions i respostes socials- constitueixen en conjunt el que l'Assemblea Mundial de la Salut ha qualificat de «situació d'urgència mundial».

La discriminació s'articula en un segon aspecte: la necessitat de buscar culpables de l'aparició i expansió del VIH.

En els primers anys es va associar amb les pràctiques homosexuals i va ser massivament coneguda com la «pesta rosa». Assenyalar la diferència i castigar la transgressió són fórmules indispensables per donar lloc a l'acte de discriminar.

Avui en dia no es postula pels malalts de la sida l'aïllament extern que condemnava els leprosos fora de les ciutats medievals. La segregació opera amb mecanismes més subtils però igualment inhabilitants per a les persones que la pateixen.

És responsabilitat de tots: empresariat, treballadors i sindicats que el treball es produeixi en un ambient just i efectiu que fomenti la productivitat i la creativitat. Les polítiques i programes als llocs de treball poden reduir l'estigma de la malaltia i crear ambients positius.

En aquest sentit, des de la UGT de Catalunya esperem que aquesta Guia ajudi a definir àmbits d'acció; aclareixi dubtes; fomenti la respon-

sabilitat social com a valor d'empresa; i sigui, en definitiva una eina sindical més al servei dels nostres delegats/des i afiliats/des en general, per a reforçar el dret de tothom a treballar dignament.

Carme Simarro i López
Secretaria de Polítiques de Dona i Igualtat
UGT de Catalunya

1. Per què els sindicats han de respondre a la SIDA?

Els sindicats s'enfronten a molts desafiaments en l'actualitat. Tot i així, segueixen sent una força poderosa i cada cop més diversa. La diversitat cultural del moviment laboral i la seva habilitat de mobilitzar treballadors/es per confrontar problemes difícils al lloc de treball, des de lluitar pels drets humans fins a combatre la discriminació sexual, és molt antiga.

La capacitat d'arribar a treballadors/es, combinada amb la diversitat dels seus membres, col·loca els sindicats en una posició única per arribar als afectats pel VIH/Sida.

Les millores en les teràpies mèdiques que perllonguen la supervivència de les persones amb VIH i en molts casos allarguen les seves vides productives, obliguen a tenir més en compte els treballadors amb VIH/Sida i els seus companys de treball. Per tant, els avanços mèdics posen de relleu el desafiament que suposa aplicar-se tant en l'accés al treball de les persones afectades en edat activa, així com l'adaptació dels seus llocs de feina.

El VIH/Sida és un afer que el sindicalisme organitzat no pot ignorar. Els sindicats han de tenir en compte que hi ha tres pilars bàsics: la no discriminació, les adaptacions del lloc de treball, i la confidencialitat de la informació mèdica.

Tot i que el virus està entre nosaltres des de fa més de 20 anys, encara persisteix l'estigma i la discriminació contra els que estan afectats i continua la ignorància d'informació bàsica sobre el VIH. Educar les persones sobre el VIH/Sida pot salvar vides. Les polítiques i la instrucció sobre el VIH/Sida a la feina poden ajudar a prevenir la discriminació mitjançant l'educació.

Les polítiques educatives en matèria de VIH/Sida al lloc de treball, entre d'altres, poden ajudar a prevenir la discriminació que encara és produït avui en dia al mercat laboral de Catalunya.

Està demostrat que en aquelles professions que tenen més informació relativa al VIH i la sida, com són les del sector sanitari, mostren menys actituds de por a la infecció.

Els prejudicis i les discriminacions que existeixen cap a les persones seropositives fan que aquestes amaguin la seva condició més com una por al rebuig que no pas com una preservació voluntària de la pròpia intimitat.

En aquest sentit, des del sindicat, i mitjançant els delegats sindicals a les empreses, cal impulsar que aquells treballadors/es que hagin patit alguna discriminació laboral per motiu del VIH alcin la veu i exigeixin els seus drets com a ciutadans/es.

Segons directrius de la OIT (Organització Internacional del Treball), **la sida interessa als sindicats** perquè els treballadors i les treballadores, tant els assalariats com els que treballen per compte propi, les seves famílies i les comunitats on viuen, suporten el major pes de l'epidèmia.

Aquesta malaltia els està fent perdre la seva salut, els seus ingressos, els seus drets i la seva vida.

Així segons, la OIT, l'epidèmia de VIH/Sida amenaça la capacitat dels sindicats per a:

- organitzar i representar els interessos dels seus afiliats/des;
- propiciar l'existència de salaris decents;
- assegurar condicions de treball adequades;
- protegir els drets dels seus afiliats/des;
- mantenir actiu un nucli de dirigents i organitzadors/es sindicals experimentats/des;
- participar en les instàncies de diàleg social sobre afers que afecten la feina, el mercat de treball i els recursos humans;... i fins i tot per continuar existint com a sindicats.

Tot i que els treballadors/es i les seves organitzacions s'han vist molt directament afectats pel VIH/Sida, són també els que estan en millors condicions de respondre amb eficàcia al desafiament que aquest planteja.

Igualment, la OIT dóna unes **pautes d'acció per als sindicats enfront del VIH/Sida**, tant a escala nacional com internacional:

- mobilitzar àmpliament les seves xarxes d'afiliats/des i contactes en la lluita contra el VIH/Sida;
- negociar amb els empresaris/àries acords i polítiques sobre el VIH/Sida i assegurar-ne la seva aplicació a la feina;
- utilitzar la seva experiència en matèria d'educació a aquests efectes;
- utilitzar igualment amb aquesta finalitat la seva influència en la comunitat i en el govern.

Tant els sindicats com les empreses estan convençuts cada cop més que una acció comuna per combatre el VIH/Sida beneficia ambdues parts. Moltes organitzacions empresarials i de treballadors/es ja participen activament en la lluita contra el VIH/Sida.

Les etapes que la OIT apunta en l'acció sindical per la lluita contra el VIH/Sida són cinc:

- 1.** Formulació d'una política d'acció sindical en matèria de VIH/Sida, inclosa la designació d'un funcionari/a o d'un comitè responsable en aquesta matèria, i establir un pla d'acció amb un calendari d'aplicació.
- 2.** Al lloc de treball, orientació i suport als afiliats per a què negociïn l'aplicació d'una política encaminada a protegir els drets dels treballadors/es, i a educar en matèria de prevenció, accés a l'atenció, tractament i prestacions obligatòries.
- 3.** Inclusió del VIH/Sida en l'ordre del dia de les reunions sindicals i en els programes sindicals de capacitació i reforçament de l'educació en matèria de salut.
- 4.** Major capacitació dels afiliats/des per a què als llocs de treball apliquin programes que tinguin en compte les necessitats específiques d'homes i dones davant del VIH/Sida, inclosa la formació de formadors i l'educació entre companys/es de feina.

- 5.** Accions de persuasió davant del govern per a què es reconegui que combatre el VIH/Sida és una qüestió laboral fonamental per al desenvolupament. A aquests efectes, convèncer-lo per a què:
- Incrementi els fons destinats a combatre el VIH/Sida (ajuda externa o partida específica al pressupost).
 - Incorpori els interlocutors socials en la tasca de planificació.
 - Baixi els preus dels medicaments (mitjançant una acció en matèria de drets de propietat intel·lectual i patents).

2. Conceptes bàsics

Antecedents

La Síndrome de la Immunodeficiència Adquirida (SIDA) es va descriure per primer cop el 1981 en homes joves, amb comportaments homosexuals i que patien sarcoma de Kaposi (SK) i/o pneumònia per *Pneumocystis carinii* (NPC). Tant el SK com la NPC eren processos coneguts. El SK s'havia descrit en pacients d'edat avançada a l'àrea mediterrània i la NPC s'havia observat prèviament en pacients immunodeprimits per processos com els limfomes i leucèmies.

La situació va resultar alarmant perquè ambdós processos (SK i NPC) afectaven homes joves aparentment sans i sense cap malaltia de base. L'estudi detallat d'aquests pacients va revelar que presentaven un quadre d'immunodeficiència caracteritzat per la disminució de limfòcits T4; per tant, es tractava d'un quadre d'immunodeficiència adquirida que es va denominar Síndrome de la Immunodeficiència Adquirida (SIDA).

En poc temps es va observar en usuaris de drogues per via parenteral (UDVP), hemofílics i persones que havien rebut transfusions de sang uns quants anys abans.

La malaltia va aparèixer primer a zones urbanes, en homes homosexuals i bisexuals i en usuaris de drogues intravenoses. Però el VIH/Sida s'ha anat estenent i avui dia afecta tots els sectors de la societat. La sida, encara que ja es troba en proporcions d'epidèmia, sembla fàcil ignorar-la ja que encara no ens toca personalment a molts de nosaltres, però indirectament ens afecta.

La infecció per VIH no està limitada a persones d'una determinada orientació sexual, edat, sexe, procedència o àrea geogràfica. Tots en som potencialment vulnerables.

La por i el prejudici caracteritzaren la reacció inicial a la sida perquè la malaltia va afectar en un primer moment, i majoritàriament, homes homosexuals i usuaris de drogues intravenoses.

En general, la resposta inicial davant l'epidèmia va ser lenta a causa de la manca de coneixements sobre la sida, el prejudici contra els grups inicialment afectats per la malaltia i la percepció pública que la responsabilitat de tractar amb la malaltia corresponia al govern. Tot i així, algunes empreses van començar a respondre a la sida en els primers anys de la dècada de 1980, possiblement perquè la malaltia va tenir un efecte directe en la seva activitat productiva.

L'any 2004 gairebé 39,5 milions de persones a tot el món vivien amb el VIH, i gairebé 3,1 milions han mort per malalties relacionades amb la sida. En aquesta segona dècada de l'epidèmia, han aparegut algunes tendències preocupants: les dones són el grup que més ha augmentat pel que fa a individus infectats, ja que si l'any 1996 representaven el 20% dels nous casos de sida entre adults i adolescents, actualment representen gairebé el 50%. A tot el món, les tres quartes parts de la població infectada pel VIH es va contagiar en tenir relacions heterosexuals.

Dit d'una altra manera, la sida és una tragèdia nacional i internacional que planteja molts desafiaments i serà necessari treballar àrduament per poder controlar-la i combatre-la.

Què són el VIH i la sida?

VIH: Virus de la Immunodeficiència Humana.

El VIH és un virus que quan s'introdueix al cos provoca una reacció de defensa del sistema immunitari, que intenta neutralitzar-lo creant anticossos específics en la seva contra per a intentar eliminar-lo.

Virus de la SIDA (**Generalitat de Catalunya**)

SIDA: Síndrome de la Immunodeficiència Adquirida.

Síndrome: conjunt de manifestacions, símptomes i signes que caracteritzen una malaltia.

Immuno: El sistema immunitari és el responsable de la defensa del nostre organisme davant de possibles malalties.

Deficiència: manca, absència.

Adquirida: no hereditària, sinó causada pel contacte amb el virus.

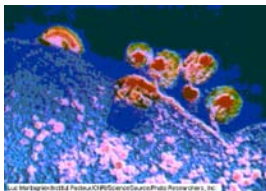
La sida és una etapa avançada de la infecció pel virus d'immunodeficiència humana (VIH).

S'anomena síndrome perquè més que ser una malaltia específica, es compon d'una gran quantitat de símptomes.

La sida s'esdevé quan la infecció pel VIH fa més dèbil el sistema immunològic de la persona, i això limita l'habilitat del cos per combatre altres infeccions i malalties.

Causa de la sida

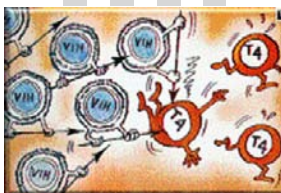
Actualment no existeixen dubtes raonables que el responsable de la sida és un virus (VIH o virus de la immunodeficiència humana) que es va identificar per primer cop el 1983.

Tot i així, no tots els científics/ques estan d'acord en què el VIH sigui una causa suficient, ja que alguns creuen que es necessita la concurrència d'altres factors, encara desconeguts, per a què la malaltia es manifesti.

Desenvolupament del VIH

El VIH ataca amb especificitat un tipus de glòbuls blancs de la sang que són els que tenen la missió de protegir l'organisme humà, els limfòcits, i en particular la varietat «t4», o limfòcits cooperadors.

Quan una bactèria o un virus entra al cos, el sistema immunitari s'activa de forma immediata. Els glòbuls blancs fagociten o destrueixen els microbis i produeixen anticossos contra els invasors.

L'agent productor de la SIDA, o virus VIH, envaeix els limfòcits reproduint-se al seu interior i acaba per destruir-los. Quan el VIH afecta un nombre important d'aquestes cèl·lules limfocitàries és quan es produeix immunodeficiència.

Com es transmet el VIH ?

En la pràctica existeixen tres maneres fonamentals de transmissió del VIH:

Transmissió sexual, transmissió parenteral per l'ús compartit d'agulles o xeringues, instruments contaminats, transfusió sanguínia (rebuda abans de 1985) i transmissió vertical o de la mare al fetus.

(Ministeri de Salut)

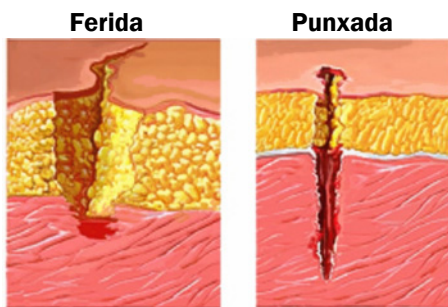
La sida és una fase de l'evolució de la infecció pel VIH, pel que no es pot contagiar ni transmetre, allò que es transmet és el VIH.

El VIH és dèbil i sobreviu poc temps fora del cos, per tant, ha de penetrar a l'interior de l'organisme humà.

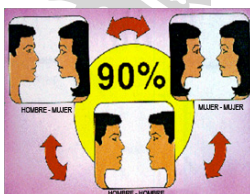
Per a la transmissió es requereix una quantitat mínima de virus per sota de la qual l'organisme podria no contraure la infecció, cosa que explicaria perquè alguns líquids orgànics que contenen el virus no el transmeten.

Com dèiem, el virus s'ha aïllat en diferents teixits i líquids orgànics (semen, secrecions vaginals, sang, llet materna, saliva, llàgrimes), però únicament s'ha pogut demostrar la seva transmissió mitjançant relacions sexuals sense protecció amb persones portadores (tant homosexuals com heterossexuals), amb un contacte amb sang contaminada, o bé per la transmissió d'una mare portadora a la seva descendència.

Perquè el virus entri al cos, ha de traspasar la barrera de la pell o de la mucosa i penetrar al torrent sanguini, necessita per això una ruptura, una ferida, una rascada, una punxada, qualsevol via d'entrada que pugui aprofitar per traspasar la barrera.

Transmissió sexual: el VIH pot transmetre's d'una persona a una altra mitjançant les relacions sexuals: d'home a home, d'home a dona, de dona a home, i més rarament de dona a dona; per tant, en relacions tant homosexuals com heterossexuals i sense protecció. El VIH no és l'única infecció que es transmet per contacte sexual íntim, ja que les persones que pateixen alguna altra malaltia de transmissió sexual (sífilis, gonorrea, herpes genital, clamidiosi), tenen un risc entre 5 i 10 vegades més gran de quedar infectades amb el VIH/Sida. I alhora, una persona que té al mateix temps el VIH i una altra malaltia de transmissió sexual, pot transmetre el VIH amb més facilitat.

(Ministeri de Salut)

Transmissió parenteral: Si la sang d'una persona està infectada amb el VIH i aquesta persona comparteix l'agulla i xeringa, pot transmetre el virus a altres persones, ja que passa directament a la corrent sanguínia. Compartir agulles inclou també les d'injectar-se esteroides, fer-se tatuatges, perforar-se les orelles, fer-se la manicura, pírcings, ... si no s'utilitzen materials d'un sol ús i/o esterilitzats.

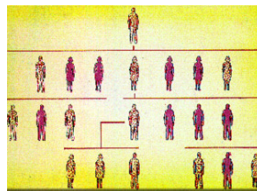

Transmissió vertical: Si una mare està infectada amb el VIH, pot contagiar el virus al seu nadó durant l'embaràs, en el moment del part o mitjançant la lactància materna.

Transmissió per transfusions sanguínies: En el passat algunes persones varen ser infectades amb el VIH en rebre transfusions de sang. Des del 1985, tota la sang donada ha estat analitzada per detectar el VIH.

En la primera fase de la infecció pel VIH, la persona afectada no presenta cap alteració física, i es troba en estat de «portador asimptomàtic», i ho pot ser durant molts anys, i fins i tot tota la seva vida, sense que apareguin símptomes de la malaltia. Els portadors/es del virus poden infectar altres persones, per tant, cal conèixer com més aviat millor si s'està infectat, i un cop es té el coneixement d'estar infectat amb el virus, cal prendre les mesures necessàries per prevenir el contagi.

(Ministeri de Salut)

Fins ara, i ja han transcorregut més de 20 anys des del primer cas documentat, no s'ha produït cap contagi per compartir estris/eines de treball, utensilis, vestuaris, etc., per tant, està totalment injustificada qualsevol conducta discriminatòria o de marginació als portadors o malalts de la SIDA.

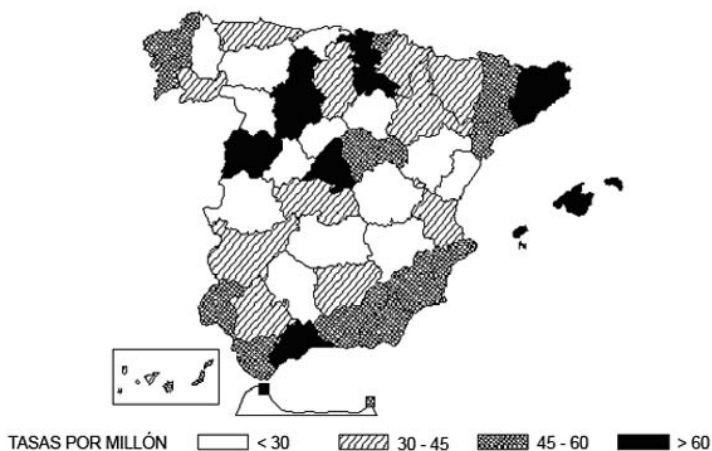
3. Dades epidemiològiques

L'epidèmia de la sida continua sent un problema de salut pública amb profundes conseqüències per a la nostra societat. Milers de persones han estat infectades amb el VIH, el virus que causa la sida, i la malaltia continua propagant-se. Ara més que mai, la nostra societat s'enfronta al desafiament de treballar per aturar l'epidèmia.

Entre els països d'Europa, l'Estat espanyol ocupa el tercer lloc pel que fa a la incidència de la sida, després de Portugal i Ucraïna. I comparativament, entre les diferents comunitats autònomes de l'Estat espanyol, Catalunya és una de les que té una incidència major pel que fa al nombre de casos de sida.

TASAS DE INCIDENCIA MEDIA ANUAL DE SIDA 2000-03

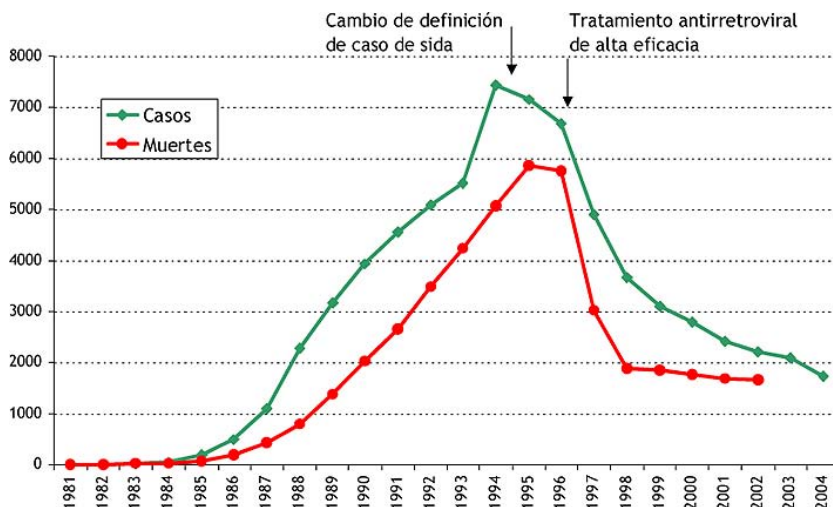

Font: Centro Nacional d'Epidemiología, Instituto de Salud Carlos III.

En aquest mapa es presenten les taxes d'incidència mitjana anual de les comunitats autònomes per al període 2000-2003, agrupades en quatre anys per estabilitzar les fluctuacions anuals.

La sida s'ha estès per a totes les províncies i comunitats autònomes espanyoles. Els diferents moments en què va irrompre la infecció pel VIH, les característiques socials i demogràfiques i el grau de penetració dels diferents estils de vida a cada lloc han contribuït a les grans diferències geogràfiques en la incidència d'aquesta malaltia, fins al punt que algunes comunitats arriben a tenir taxes d'incidència molt superiors a altres.

Incidència de la sida a l'Estat espanyol corregida amb retard. Registre Nacional de la SIDA. Actualització a 30 de juny de 2005

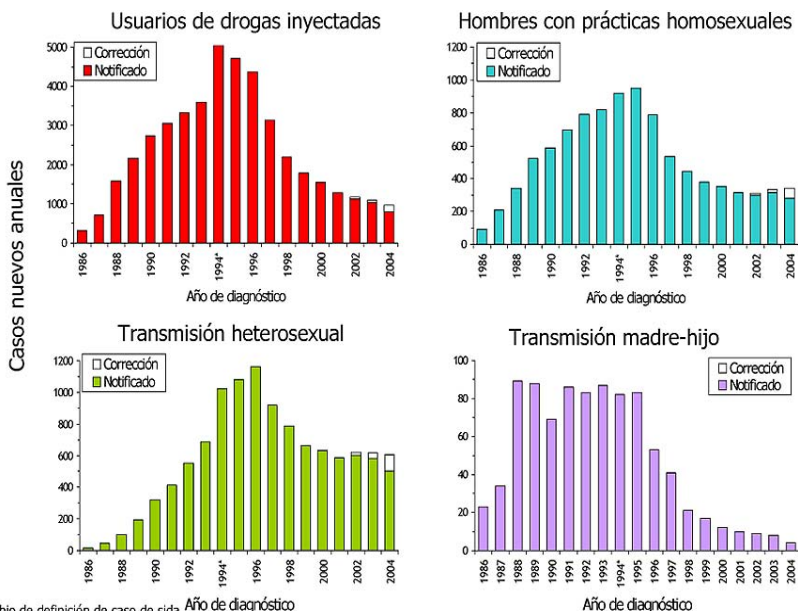

Font: Centro Nacional d'Epidemiología, Instituto de Salud Carlos III.

En aquest altre gràfic s'observa com la incidència anual de la sida a l'Estat espanyol va ser ascendent fins a mitjan dels anys noranta. En el 1994 es va produir el punt de màxima incidència i des de 1996, els tractaments antiretrovirals de gran activitat han tingut un gran impacte en la qualitat de vida i la supervivència de les persones seropositives al VIH, pel que s'han obtingut davallades molt importants en la incidència de la sida i en la mortalitat associada al VIH.

Segons notificacions rebudes fins al juny del 2005, s'estima que en el 2004 es van diagnosticar a l'Estat espanyol 2.071 casos de sida, que en comparació amb els 2.218 estimats al 2003 suposa una petita davallada del 6, 6%. Des d'una perspectiva general, però, en el gràfic s'observa que la tendència en els darrers anys pel que fa al nombre de casos ja no és de davallada, sinó que és d'estabilització en la incidència de nous diagnòstics de sida. D'altra banda, els casos de sida no informen de la freqüència de les noves infeccions per VIH en la població, ni de la seva evolució recent, podent-se donar el cas que aquestes estiguin, contràriament, augmentant.

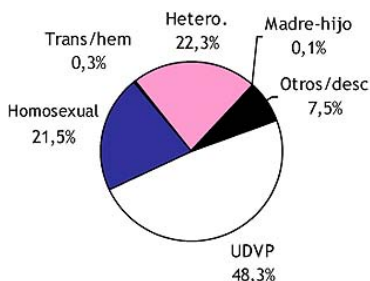
Casos de sida a l'Estat espanyol corregits per retard. **Registre Nacional de la Sida.** **Actualització a 30 de juny de 2005**

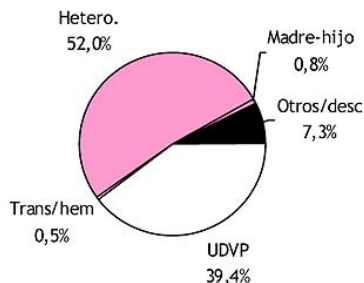
Font: Centro Nacional d'Epidemiología, Instituto de Salud Carlos III.

Pel que fa als grups de transmissió a l'Estat espanyol, el 46, 3% de les persones que han desenvolupat la sida durant el 2004 van contraure la infecció per compartir material d'injecció per a l'administració parenteral de drogues, la qual cosa va afectar el 48, 3% d'homes i el 39, 4% de dones. Les persones que van contraure la infecció per relacions heterosexuals no protegides arriba al 29, 2% dels casos i continuen sent més freqüents en homes que en dones. Entre les dones, però, aquesta dada pren especial rellevància, ja que representa el 52% dels casos diagnosticats de sida durant el 2004. La tercera via de transmissió més freqüent han estat les relacions homosexuals no protegides entre homes, que suposa el 16, 5% de tots els casos i el 21, 5% dels que afecten els homes.

**Casos de sida diagnosticats a l'Estat espanyol el 2004.
Distribució per categories de transmissió.
Actualització a 30 de juny de 2005**

Hombres (n = 1.314)

Mujeres (n = 398)

Font: Centro Nacional d'Epidemiología, Instituto de Salud Carlos III.

A l'inici de l'epidèmia, els casos de sida es diagnosticaven només en homes. En l'actualitat però, a l'Estat espanyol, respecte del 2003, es registra un descens del 10, 3% de casos de sida en homes i un augment del 8% en dones.

Els casos de sida s'han diagnosticat majoritàriament en persones que tenien de 25 a 39 anys. Amb els anys, l'edat mitjana del diagnòstic de sida ha anat augmentat fins a situar-se actualment en els 40, 3 anys.

A Catalunya, dels 15.008 casos registrats fins al juny de 2005, el 80, 5% han estat homes i el 19, 5% han estat dones. En el següent quadre es pot observar el nombre d'homes i de dones en funció de les diferents regions sanitàries des de 1981 fins a juny de 2005.

Distribució de casos per regió sanitària de residència.
Període: 01/01/1981 fins a 30/06/2005.

RS	Dones		Homes		Total	%
Barcelona (ciutat)	1.215		5.031		6.246	41,6%
Barcelonès Nord i Maresme	362		1.500		1.862	12,4%
Centre	424		1.747		2.171	14,5%
Costa de Ponent	426		1.992		2.418	16,1%
Girona	189		710		899	6,0%
Lleida	103		397		500	3,3%
Tarragona	179		574		753	5,0%
Terres de l'Ebre	22		137		159	1,1%
Total	2.920	19,5%	12.088	80,5%	15.008	100%

Font: Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la sida de Catalunya (CEESCAT)

Pel que fa a la distribució de casos per sexe a Catalunya, tenint en compte els casos no pediàtrics, tant en homes com en dones la majoria de casos es concentren en la franja d'edat que va dels 30 als 34 anys.

Distribució de casos per grup de transmissió i sexe en adults
(>=13 anys). Període: 01/01/1981 fins al 30/06/2005

Grup de transmissió	Homes		Dones		Total	%
UDVP	6.761	56,61%	1.658	58,80%	8.419	56,95%
Homo o bisexual	2.855	23,86%	0	0,00%	2.855	19,31%
Heterosexual	1.533	12,81%	973	34,50%	2.506	16,95%
Post-transfusional	30	0,25%	23	0,82%	53	0,36%
Productes sanguinis	92	0,77%	4	0,14%	96	0,65%
Fills de mares a risc	0	0,00%	1	0,04%	1	0,01%
Altres *	17	0,14%	4	0,14%	21	0,14%
Risc no qualificat	677	5,66%	157	5,57%	834	5,64%
Total	11.965		2.820		14.785	

* Transplantaments, plasmafèresi...

Font: Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la sida de Catalunya (CEESCAT)

De la taula anterior cal destacar que la majoria d'infeccions, tant per un gènere com per un altre, es concentren en el grup d'usuaris de drogues per via parenteral, sent comparativament una mica major entre les dones (58, 80%) que en els homes (56, 61%).

La segona via de transmissió més freqüent en dones han estat les relacions heterosexuales sense protecció, assolint el 34, 50% del total per al període comprès entre gener de 1981 i juny de 2005. Per als homes, en canvi, la segona via de transmissió han estat les relacions homosexuals sense protecció en un 23, 86%, seguit de les relacions heterosexuales en un 12, 81%.

4. Prevenció

La prevenció és avui dia la vacuna més segura contra el VIH/Sida. Per això cal continuar educant i informant sobre els mètodes de prevenció de la transmissió del virus, ja sigui a la feina, a les escoles, a les comunitats o a les famílies.

Cal tenir en compte que la infecció del VIH no es contagia com un refredat o una grip, el virus del VIH només es pot transmetre. La sida és una malaltia transmissible però, per sort, no és contagiosa i, en general, es pot prevenir.

- No es pot transmetre el VIH pel contacte quotidià amb persones seropositives a l'escola, a la feina, a casa o a cap altre lloc.
- No es pot transmetre mitjançant la roba, el telèfon, els seients, els lavabos, ... ni tampoc per l'ús d'objectes com les forquilles, les tasses, o qualsevol altra cosa que hagi fet servir una persona seropositiva al VIH.
- No es pot transmetre per menjar aliments preparats per una persona seropositiva.
- No es pot transmetre per la picada d'un mosquit o qualsevol altre insecte.
- No es pot transmetre pel contacte amb les llàgrimes ni la suor d'una persona seropositiva al VIH.

Via sexual

En les relacions sexuals, des del moment en què hi ha penetració, cal utilitzar el preservatiu (masculí o femení) seguint les instruccions d'ús, en les situacions següents:

- 1) Si desconeixes que la teva parella pot ser seropositiva al VIH.
- 2) Si la teva parella habitual manté relacions amb d'altres sense protecció.

- 3) Amb les teves parelles ocasionals.
- 4) Si tu o la teva parella sou seropositius.
- 5) Si tu i la teva parella sou seropositius, per tal d'evitar reinfeccions.

En les relacions orogenitals (orals) és recomanable evitar el contacte de la mucosa de la boca amb les secrecions vaginals i/o semen, ja que les característiques de la mucosa bucal i/o l'existència de petites lesions afavoreixen l'entrada del virus a l'organisme.

Per practicar la feHació (boca-penis) utilitza un preservatiu. Per fer la cunnilingüé (boca – vagina) pots cobrir la vagina amb un quadrat de làtex, que pots obtenir obrint un preservatiu per la meitat o bé pots fer servir un plàstic d'ús domèstic. Evita sempre compartir joguines sexuals sense desinfectar-les prèviament o protegir-les, si és possible, amb un preservatiu.

Les relacions sexuals amb penetració i sense protecció entre persones seronegatives al VIH (prova de detecció d'anticossos anti-VIH negativa) no comporten risc de transmissió del VIH, tot i que has de saber que existeixen altres malalties de transmissió sexual, i que la dona pot quedar embarassada.

Recorda que els riscos no tenen res a veure amb la diversitat i el nombre de relacions que puguem mantenir, sinó que en totes i cadascuna d'aquestes relacions cal prendre les mesures conegudes de prevenció per tal d'evitar la infecció pel VIH.

Davant la sospita d'infecció, el millor és demanar ajut als professionals i avisar la parella/es sexuals perquè també ho sàpiguen i vagin al metge.

Femenino

Oral

Masculino

Tant els condons o preservatius masculins com els femenins ajuden a prevenir el VIH i altres malalties de transmissió sexual. S'ha demostrat

que el preservatiu femení o bossa vaginal, que és de poliuretà, té tanta eficàcia com el preservatiu masculí, que normalment és de làtex, tot i que també poden trobar-se de poliuretà.

Via sanguínia

Si t'injectes drogues, fes servir una xeringa i una agulla nova per a cada injecció. Cal portar sempre una xeringa nova al damunt i no compartir mai els estris d'injecció. També pots substituir la via injectada per la via fumada, inhalada, esnifada o bé metadona oral.

La millor manera de prevenir talls i punxades és minimitzant el contacte amb objectes tallants (agulles, maquinetes d'afaitar, bisturís, o qualsevol altre instrument que causi una exposició percutània). És recomanable no compartir objectes d'ús personal o domèstic punxants o tallants que puguin estar en contacte amb la sang.

Via perinatal

Una dona seropositiva té el risc de transmetre el virus al seu fill o filla durant l'embaràs, el part o la lactància materna. Quan una dona vol quedar-se embarassada i desconeix el seu estat serològic és convenient que es faci el test de detecció d'anticossos anti-HIV per prendre una decisió.

Quan una dona està embarassada i està infectada té dues possibilitats:

- Pot interrompre l'embaràs.
- En el cas que vulgui continuar l'embaràs, és convenient que parli amb el ginecòleg o ginecòloga per disminuir el risc d'infecció del nadó.

La llet materna pot transmetre el virus, per la qual cosa no és convenient alletar la criatura.

En qualsevol d'aquests supòsits és important consultar el ginecòleg/a per tenir més informació i estar més assessorat/da.

La prevenció a la feina

L'ús de guants, bates, mascaretes i protecció pels ulls pot reduir de manera significativa els riscos a la salut dels treballadors exposats a la sang i altres materials potencialment infecciosos (mesures de protecció universal).

El nivell de protecció ha de correspondre al grau de risc d'exposició. La lluita contra les infeccions al lloc de treball consisteix en prendre sempre les mesures de precaució universals: són un patró senzill amb l'objecte de reduir al mínim el risc derivat dels agents patògens presents a la sang.

Aquestes precaucions universals consisteixen en:

- Curosa manipulació de les agulles i d'altres objectes punxants.
- Rentat de mans abans i després de cada activitat.
- Utilització d'elements de protecció (guants, mascaretes, bates, ...) en els casos de contacte directe amb la sang i altres líquids corporals.
- Desinfecció dels instruments i d'altres elements contaminats.
- Manipulació escrupolosa de la roba bruta.

Els treballadors/es han de tenir capacitat per avaluar el seu propi risc de contraure el VIH, ja que l'avaluació del risc és un dels primers passos per canviar el comportament i prevenir la infecció.

Si la pell o les mucoses d'un treballador/a entren en contacte amb sang, el treballador/a ha de rentar-se amb aigua i sabó i esbandir-se els ulls amb aigua tant aviat com sigui possible.

Les empreses han de proveir-se de sistemes de control i els treballadors/es han de seguir les pràctiques laborals i utilitzar roba i equips protectors per prevenir l'exposició a materials potencialment infecciosos.

Les mesures universals són igualment vàlides per a aquells treballadors que tot i que la seva feina no suposi un contacte directe amb fluids corporals com la sang, el semen o el flux vaginal d'altres persones, en alguna ocasió puntual s'hi puguin trobar, com és el cas d'atendre un company/a o client/a amb ferides de sang.

Cal potenciar la predisposició natural de la gent a proporcionar atenció en cas d'accident tenint en compte però que les pràctiques antihigièniques són perjudicials tant per al que auxilia com per a l'accidentat. Per això és important reforçar l'educació sanitària i els coneixements bàsics de socorrisme per tal que els treballadors coneguin les precaucions d'higiene en l'atenció dels accidentats.

Prova de detecció

Existeix una prova, la prova d'Elisa, en la qual mitjançant una mostra de sang es pot detectar el VIH de les persones portadores. És la prova de la infecció de VIH, no de la sida. Quan el resultat és positiu ha de fer-se un test per confirmar el resultat, test de Western-blot (amb un valor predictiu del 99, 75%), que detecta anticossos en front de diferents antígens del virus (substància reconeguda com a estranya per l'organisme, capaç d'induir-li una resposta immunitària i reaccionar amb els productes d'aquesta: anticossos o cèl·lules sensibilitzades).

Per tant, podem dir que un Elisa negatiu indica que no existeix infecció, que la persona no està infectada, i un Elisa positiu, juntament amb un test confirmatori positiu, indica infecció pel VIH, que la persona és portadora.

La investigació científica

Encara que no s'ha identificat una cura o una vacuna per a la sida, s'han desenvolupat tractaments que permeten que les persones amb sida visquin durant més temps i amb una millor qualitat de vida. Tot i així, a mesura que la malaltia avança, les necessitats de tractament augmenten.

Se segueixen elaborant i aprovant medicaments nous i prometedors contra el VIH i les moltes complicacions de la sida. La investigació s'ha concentrat en el desenvolupament d'una vacuna protectora, la recerca de teràpies eficaces i els exàmens clínics més integrals. S'han aprovat recentment noves substàncies en una nova categoria de drogues anomenades inhibidors de proteasa per tractar la infecció del VIH. Aquests medicaments, quan es prenen juntament amb drogues aprovades anteriorment com el ziduvudine (AZT) i el lamivudine (3TZ), redueixen la quantitat de partícules de VIH que circulen a la sang (carrega viral) a nivells molt baixos en molts individus.

Començar el tractament del VIH abans d'estar afectat per la malaltia de la sida és la millor oportunitat de preservar la salut, per això és aconsellable fer-se la prova del VIH sempre que s'hagin tingut pràctiques de risc, per tenir el diagnòstic el més aviat possible.

5. Sida i treball

La sida: un afer de salut, social i econòmic

A mesura que la sida continua propagant-se, resulta evident que l'epidèmia té repercussions socials, econòmiques i de política pública. La sida és una qüestió de salut pública, una preocupació econòmica, un fenomen sociopolític i una tragèdia humana que té repercussions en l'àmbit laboral.

L'educació sobre la sida té molt de sentit des del punt de vista econòmic. Si s'educa es pot reduir potencialment l'impacte financer, les repercussions legals, els trastorns laborals i altres efectes que el VIH i la sida poden tenir sobre una empresa quan aquesta, i per tant els seus treballadors/es, no estan prou informats/des.

L'impacte econòmic de la sida, una malaltia que afecta especialment les persones quan es troben en els seus anys més productius –l'edat de les persones amb la sida, en l'actualitat, es troba entre 25 i 45 anys-, pot destruir milions en capital humà, en capacitació, en destresa i en talent.

Els costos relacionats amb la malaltia de la sida són una responsabilitat social ja que afecten tots els sectors de la nostra societat, des de la nostra comunitat fins al lloc de treball.

La sida no és un problema d'alguns. El coneixement actual sobre la malaltia permet considerar-la com un veritable problema de salut pública i, per tant, per al seu control i eradicació cal la col·laboració de tota la societat.

Les principals actituds socials que continuen acompanyant les persones amb serologia positiva al VIH són el prejudici, la discriminació i l'estigmatització.

La pressió que exerceix la percepció d'aquestes actituds en la persona seropositiva al VIH pot derivar en el desenvolupament de sentiments de culpabilitat, por al rebuig, dubtes, baixa autoestima, ... que provocaran conductes d'aïllament i/o inhibició social que porten a l'ocultació de la

seva condició de seropositivitat més com una actitud d'autoprotecció que no pas com una legítima opció de preservar la seva intimitat.

Tant la falsa sensació d'immunitat davant el VIH d'aquells que discriminen, com l'ocultament de les persones amb serologia positiva al VIH, dificulten un canvi en les actituds socials.

Tot i que fa més de 20 anys de l'epidèmia del VIH/Sida, als llocs de treball existeix un notable silenci sobre aquesta malaltia. Una de les raons principals és l'estigma, que és penetrant i persistent. L'estigma del VIH/Sida es refereix a actituds, creences i polítiques que no afavoreixen les persones que tenen el VIH/Sida, així com a aquelles persones que els envolten.

Aquests prejudicis són molt presents entre els treballadors/es del nostre mercat laboral, ja siguin caps de la persona afectada o companys/es. Les persones productives que viuen amb el VIH/Sida freqüentment tenen por que els seus companys de feina percebin com a un «tracte especial» que se'ls excusi per anar als controls i revisions mèdiques regulars que necessiten, així com por a què l'empresari ho percebi com a un excessiu absentisme i/o pèrdua de productivitat. La manca d'unes veritables accions polítiques vers la no discriminació envia el missatge erroni que l'estigma del VIH/Sida és acceptat al lloc de treball.

Sida i productivitat

La sida és una malaltia costosa per als individus afectats, les famílies, les comunitats i l'Estat en general. Els costos de la sida són complexos i s'estan intensificant. Inclou no solament costos directes com els relacionats amb l'atenció de la salut i la discapacitat -el cost mitjà del tractament d'un pacient amb sida és comparable al cost del tractament d'un pacient amb càncer o amb una malaltia cardíaca-, sinó també costos indirectes per la no contractació o acomiadament de treballadors/es seropositius/ves; la pèrdua de productivitat, talent i experiència; així com costos en la recerca, aprenentatge i reemplaçament de l'empleat/ada i l'efecte en la moral dels companys/es de treball.

L'educació i preparació per fer front a l'impacte del VIH i de la sida, fins i tot fer ajustaments raonables en les condicions de treball per a un empleat seropositiu, pot mitigar altres costos, com:

- La pèrdua d'un treballador/a valuós/a que pot representar anys d'aprenentatge i memòria institucional.
- Els costos legals potencials deguts a demandes per discriminació o violació de la privacitat.
- Els costos de reclutar, seleccionar, contractar i ensenyar a un nou treballador/a.
- Els potencials de les relacions públiques adverses.
- Els trastorns creats a la feina quan els companys/es d'alguna persona seropositiva al VIH no tenen coneixements sobre com es transmet i com es pot prevenir la malaltia.

Clarament, el cost de la sida és enorme, tant en termes monetaris com en pèrdua de potencial humà, i és probable que tinguï un impacte sever en l'economia del món.

La repercussió de la sida en l'àmbit laboral

Atenent als mecanismes de contagi, és clar que el lloc de treball no constitueix un risc de contagi o de transmissió del VIH, ni d'un treballador a un altre, ni d'un treballador a un client o d'un client a un treballador.

El VIH pot afectar a tothom, des del treballador/a de la línia d'assemblatge fins al president/a de l'empresa. La infecció del VIH i de la sida traspasa totes les barreres socials, culturals, geogràfiques i econòmiques. Un programa educatiu a dins de les empreses sobre el VIH/Sida pot canviar actituds i comportaments.

Restar afectat pel VIH/Sida no significa tenir minvades les capacitats de treball, això dependrà de l'estat de salut de cada persona, estigui afectada pel VIH o no.

Un treballador/a amb serologia positiva al VIH no té disminuïda la seva capacitat de treballar per aquesta condició. Els portadors o malalts de la sida no han de cessar involuntàriament la seva activitat laboral si estan mèdicament en condicions de desenvolupar una feina apropiada.

En aquest mateix sentit es va manifestar el Consell d'Europa i els ministres de Sanitat dels estats membres, reunits en el si del Consell, el 15 de desembre de 1988, *«als treballadors afectats per la sida se'ls hauria de dispensar el mateix tracte bàsic que als treballadors que pateixin altres malalties greus que influeixin en el desenvolupament de la seva tasca»*.

L'OMS (Organització Mundial de la Salut) en associació amb l'OIT (Organització Internacional del Treball) estableixen dos principis fonamentals:

- Els treballadors/es infectats pel VIH que estan sans han de ser tractats de la mateixa manera que qualsevol altre treballador/a.
- Els treballadors/es malalts amb la sida han de ser tractats de la mateixa manera que qualsevol altre treballador/a malalt.

Tot seguit apuntem algunes mesures que cal tenir en compte davant de determinades situacions que poden esdevenir-se en l'àmbit laboral.

Com actuar davant de:

Accident laboral:

Davant d'un accident a la feina on s'hagi produït una ferida amb sang, cal adoptar les mesures higièniques necessàries (mesures de protecció universals). Un treballador seropositiu que auxilli un company/a no ha de prendre cap mesura higienicosanitària diferent als altres.

Quan es prenen les mesures universals de prevenció és molt difícil que es produeixi una transmissió, però en qualsevol feina es produeixen accidents, així que no hem de rebutjar la possibilitat d'un accident que produeixi un risc d'infecció. Tot i així, en el cas que es produeixi un accident amb risc, és a dir, un accident on la sang d'una altra persona hagi entrat en contacte amb la nostra, és important poder demostrar que ha

estat un accident laboral. Tenint en consideració que entre un accident i la possible generació d'anticossos poden transcórrer aproximadament 3 mesos (període finestra), es recomana en els protocols d'accidents realitzar una anàlisi immediata per descartar possibles infeccions anteriors.

De la mateixa manera es recomana informar del fet als metges/ses de l'empresa i als delegats/des representants dels treballadors/es. És important recollir el màxim de proves d'aquest fet de forma escrita i probable.

La importància de demostrar aquest fet radica en què a efectes de protecció de la seguretat social, aquesta ha de ser diferent depenent si és a causa de malaltia comuna, malaltia laboral, accident no laboral o laboral; respecte els dies necessaris d'haver cotitzat per cobrar, i respecte de qui paga i des de quin dia, fins i tot de la quantia a pagar. En els convenis col·lectius de vegades es negocien imports que són favorables al treballador/a en el cas que parlem d'accidents de treball o malalties professionals.

En tant que els efectes que poden causar una infecció per VIH poden o no desenvolupar-se anys després, seria molt difícil aleshores provar que fou a causa d'un accident laboral.

En el moment actual, la legislació espanyola no contempla la sida com una malaltia professional, però la tendència és considerar-la com a conseqüència d'un accident laboral.

Prova de detecció en la selecció o als treballadors/es

Pel que fa a la pràctica de sol·licitar, sense consentiment informat, proves serològiques per a la determinació d'anticossos contra el VIH, és necessari ressaltar algunes de les conclusions de la «Reunió consultiva sobre la sida al lloc de treball» que, promoguda per l'OMS i l'OIT, es va celebrar a Ginebra el juny de 1988:

La utilització de proves serològiques per a la detecció del VIH al treball és innecessària i injustificada, i per tant no ha de ser exigida ni en els reconeixements previs a la contractació ni en els periòdics.

Si després d'un consentiment informat i per escrit, es practiquen aquestes proves a un treballador/a, s'ha de respectar el caràcter confidencial de tota informació mèdica, i el treballador/a no està en cap cas obligat a comunicar al seu empresari/ària cap dada referent a la seva salut.

El VIH/Sida no pot tractar-se com una qüestió de salut laboral i, per tant, si entenem que el treball no és un lloc de risc de transmissió, la prova de detecció és innecessària i no ha d'exigir-se. De la mateixa manera, els treballadors/es no estem obligats a dir si som seropositius o no, igual que tampoc ho estem de dir si tenim una malaltia pulmonar o altres.

Però la realitat és ben diferent i observem o sentim a dir com els empresaris/àries fan servir aquesta prova com a forma de selecció del personal. Els empresaris/àries encobreixen o obliguen els treballadors/es o aspirants/es a realitzar-se les proves sota l'argument d'una falsa prevenció de riscos laborals o també per falses raons econòmiques argumentades en una menor producció de les persones que són seropositives en relació amb les que són seronegatives.

Aquestes actuacions són il·legals atès que s'està incorrent d'una banda l'art. 14 de la Constitució contra el **dret a la no discriminació**, i d'altra banda, si el metge/ssa de l'empresa transfeix cap informació a l'empresari/ària s'incorre en l'art. 18 de la mateixa sobre el **dret fonamental a la intimitat** i a la protecció de dades personals. Art. 22 de la LPRL «*les mesures de vigilància i control de la salut dels treballadors es duren a terme respectant sempre el dret a la intimitat i a la dignitat de la persona i la confidencialitat de tota la informació relacionada amb el seu estat de salut*».

Com actuar:

- **Si les proves de detecció són públiques:**
 - Cal instar la seva anul·lació mitjançant demanda judicial contra l'empresa que les hagi establert per mitjà del procediment especial de protecció dels drets fonamentals.
 - Cal notificar el fet al Ministeri Fiscal que ha de vetllar per la legalitat i els drets dels ciutadans.

- Si malgrat tot això les proves han de fer-se perquè les mesures anteriors no produeixen efectes immediats i no es vol perdre la feina, és aconsellable conservar tots els documents i dades que es puguin, com ara el lloc i l'hora de la seva pràctica, el nom de laboratori, mútua o centre mèdic, el nom dels professionals sanitaris, ...
- Si el treballador o aspirant sospita que ha estat rebutjat per la seva condició de seropositiu ha de presentar en la major brevetat possible una demanda judicial en reclamació dels seus drets, i si és el cas, la responsabilitat professional del servei mèdic que ha intervingut en el procés.
- **Si les proves de detecció són encobertes** i només tenim sospites, cal demanar (el sindicat i/o l'interessa't) per escrit a l'empresa i als serveis mèdics una descripció del contingut complet de les proves a realitzar per tal d'actuar segons els dos darrers punts (conservar el màxim de dades al respecte i demanda judicial si hi ha discriminació).

El dret que tenim com a treballadores a l'hora de realitzar les proves mèdiques ha d'entendre's sempre des del punt de vista de detectar aquelles condicions laborals i factors de risc que poden repercutir negativament en la nostra salut (i no a la inversa com podríem dir que s'aplica ara).

Cal recordar que el reconeixement mèdic és un dret dels treballadors/es i un deure dels empresaris/àries, no al revés.

Comunicats de baixa:

Tot i les noves tecnologies en les que ja es preveu el diagnòstic mèdic com a secret professional, i per tant no apareix en el comunicat de baixa laboral, encara es produeixen casos en què pot constar la malaltia, i en aquest cas la sida, com a causa de la baixa. En aquest cas s'està transgredint l'art. 18 de la Constitució.

Davant aquesta situació cal no acceptar el comunicat. En el cas que el metge/ssa s'hi negui, es pot sol·licitar la Inspecció Mèdica o bé sol·licitar un canvi de metge/ssa de capçalera.

Si no s'aconsegueix, es poden exigir responsabilitats al metge/ssa a través de la via judicial o a través de la inspecció.

Desocupació, assignació d'altres tasques, acomiadament

Com dèiem, el treballador/a seropositiu/va no té afectades les capacitats de treball, és a dir, aquestes capacitats dependran de l'estat de salut de cada persona independentment que sigui seropositiu o no.

A una persona que per causa de la seva salut no pot realitzar la feina que ha fet fins al moment atès que la perjudica encara més, se li ha d'assignar una altra tasca que pugui dur a terme sense perill per a la seva salut. Segons la LPRL, art. 25 *«el empresario garantizará de manera específica la protección de los trabajadores que por sus propias características personales (...) sean especialmente sensibles a los riesgos derivados del trabajo y, en función de éstas adoptará las medidas preventivas y de protección necesarias».*

La proposta de facilitar a un company una altra tasca diferent a l'actual no ha de suposar més entrebancs dels normals en aquestes situacions com són tramitacions, negociacions, elecció del nou lloc, ...

Algunes actuacions empresarials cap als treballadors/es seropositius/ves radiquen en la desocupació, l'assignació d'altres tasques de diferent categoria o fins i tot l'acomiadament.

- Pel que fa a la **desocupació o l'assignació de tasques d'inferior categoria**, caldria exigir per escrit la reassignació o l'adequació de tasques. Si la resposta és el silenci, la negació o l'assignació de tasques d'inferior categoria, aleshores caldria procedir mitjançant una demanda judicial
- En cas d'**acomiadament**, aquest acostuma a ser molt difícil de provar perquè com que és il·legal, els empresaris justifiquen altres motius com a causa de l'acomiadament totalment aliens a la veritable causa. En aquests casos, cal actuar amb molta rapidesa i reunir el

màxim de proves possibles atès que el termini màxim és de 20 dies (segons la Llei de procediment laboral), a partir de l'acomiadament, per fer la demanda judicial davant el Jutjat Social.

Les proves han de demostrar que l'acomiadament s'esdevé per causa del VIH: recollir proves que demostrin el contrari de la causa de l'acomiadament, per exemple, que feia la feina ben feta i a temps, ... i d'altra banda recollir proves que confirmin que l'empresari/ària coneix que el treballador té el VIH o la sida.

La negociació col·lectiva

La negociació col·lectiva és l'eina sindical bàsica amb la qual comptem els treballadors i treballadores en l'avenç dels drets individuals de les persones al si de les empreses. El món laboral aporta situacions que requereixen previsió en el text dels convenis que es negocien, a fi i efecte que el treballador/a trobi respectats els seus drets.

El dret a la igualtat pot veure's vulnerat a les empreses, conduint a discriminacions dels treballadors, en moments i aspectes concrets, atesos diversos motius, entre els quals hi pot haver la salut.

Per aquest motiu cal la inclusió en els convenis de clàusules genèriques previsores de les actituds discriminatòries. Cal ser curosos a l'hora de desenvolupar aquestes clàusules, ja que sovint no fan més que reflectir el que ja reconeix la Llei de ple dret, desvirtuant així el valor que té reconeguda la negociació col·lectiva.

En la negociació col·lectiva, en tant que eleva a rang de Llei totes les propostes que es recullen en el conveni col·lectiu, cal apostar per incloure en el seu contingut aspectes de caire social que reforcin els drets i la participació social.

La negociació col·lectiva presenta serioses dificultats per atendre particularitats individuals que poden presentar determinats treballadors/es com és el cas de persones seropositives al VIH o amb la malaltia de la sida.

Per tal que la negociació de convenis a les empreses doni el màxim grau de cobertura de drets a aquells treballadors/es amb malalties cròniques, s'han d'aconseguir tres elements bàsics:

- Que no es produeixi cap tracte discriminatori envers el treballador/a que pateix malalties, anteriors o posteriors, a l'inici de la relació de treball.
- Que els entorns laborals dels treballadors siguin favorables, permetent d'aquesta manera que els seus processos de cura siguin possibles.
- Que es mantinguin amb la reserva necessària les dades que facin referència a la seva salut, de manera que aquestes dades rebin garanties de confidencialitat i seguretat.

La Comissió de Salut i Seguretat en el treball té un paper fonamental de cara a aconseguir que aquells treballadors que pateixen les múltiples circumstàncies derivades de la salut no es vegin discriminats a l'empresa. D'això se'n deriva una funció essencial de vigilància i participació en el control de la salut dels companys, amb una clara tasca formativa i informativa. La informació i la sensibilització dels companys/es de feina portarà al fet que el treballador/a malalt no sigui vist per la resta com algú que pot produir una transmissió del virus, o evitar la difusió indiscriminada de la seva malaltia.

Aquesta informació ha de centrar-se, d'una banda, en explicar quines són les mesures profilàctiques universals que cal adoptar en cas de produir-se algun accident, així com sensibilitzar sobre les necessitats mèdiques que una persona malalta o seropositiva al VIH requereix, per tal de fomentar la cooperació i l'empatia entre companys/es, i alhora proporcionar una convivència tranquil·la entre el treballador/a malalt i la resta de companys.

Alhora, és essencial introduir en les meses negociadores la figura de l'agent sindical per la igualtat, una persona que amb la formació adequada, ha de vetllar per la igualtat i no discriminació dins de l'empresa. La proximitat farà que la solució als diferents conflictes que es puguin plantejar sigui la més adient al cas.

Possibles clàusules en matèria de treballadors amb malaltia crònica:

- a) Respecte a la Comissió de Salut i Seguretat en el Treball, compten entre les seves funcions:

La tutela del dret a la intimitat

«Vigilància i participació sindical en processos de selecció per tal que no es realitzin proves de detecció no autoritzades expressament pel treballador/a que puguin conduir a motius de discriminació. Per aquest motiu, el treballador/a ha de ser obligatòriament informat amb caràcter previ per part de l'empresa del detall de les proves que s'han de realitzar. En qualsevol cas, les persones afectades per aquest conveni tenen dret a conèixer prèviament el detall de les proves a què hagin de sotmetre's.»

- b) Règim disciplinari:

«Quan l'acció objecte de sanció es refereixi a qualsevol forma de discriminació per raó de sexe, edat, origen, nacionalitat, pertinença ètnica, discapacitat, orientació sexual, drogodependència, malaltia o qualsevol altra condició o circumstància personal o social, i un cop determinada la gravetat de la sanció (lleu, greu, molt greu) d'acord amb el règim sancionador establert, s'ha d'establir en el seu grau màxim. Així mateix, quan l'acció objecte de sanció provingui d'un superior jeràrquic de l'ofès, ha de ser imposada en grau superior a l'inicialment previst (de lleu a greu, de greu a molt greu).»

Els avenços mèdics aconseguits amb els tractaments antiretrovirals han suposat un augment de l'esperança de vida dels afectats per la malaltia. Però aquestes millores sanitàries no van de la mà d'un canvi d'expectatives en la millora de les condicions socials i laborals d'aquestes persones.

Els prejudicis existents en la societat sobre aquesta malaltia són extrapolables a l'àmbit laboral, generant un clima de desconfiança i rebuig cap al treballador/a per por a la transmissió, tot i que els centres de treball no siguin llocs de risc.

Els sindicats, com a agents socials de canvi que som, tenim la voluntat d'alçar la veu i denunciar tots aquells actes que atemptin contra els drets de totes les persones amb VIH i continuar lluitant per a què la prevenció sigui un objectiu sindical de responsabilitat pública, a través de l'accés gratuït als mètodes anticonceptius i l'educació sexual.

6. Legislació

Dret d'igualtat de tracte i no discriminació.

Dret a la intimitat i a la pròpia imatge.

Dret a la confidencialitat de les dades.

Dret a la salut.

Dret al treball, ocupació efectiva i promoció.

- La Constitució espanyola de 29 de desembre de 1978 reconeix en el seu **article 18** el dret fonamental a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge de tots i cadascun dels ciutadans i ciutadanes. També reconeix en l'**article 14** el dret a la igualtat i a no ser discriminat/da per cap raó o circumstància personal o social.
- L'Estatut dels treballadors, **article 4.2**, norma bàsica del dret laboral, ...«*el respeto de su intimidad y la consideración debida de su dignidad*».
- Llei orgànica 1/82, de protecció civil de l'honor, la intimitat i la pròpia imatge, que circumscriu l'àmbit del dret a la intimitat, quedant...«*delimitada por las leyes y por los usos sociales, atendiendo al ámbito que, para sus propios actos mantenga cada persona, reservado para sí mismo o para su familia*».
- La Llei general de sanitat (Llei 14/1986, de 25 d'abril), que proclama amb caràcter general i com a tasca de les diferents administracions sanitàries el respecte a la confidencialitat de tota informació relacionada amb el procés terapèutic, així com dels eventuais ingressos en centres públics o bé col·laboradors d'aquest. També en els **articles 9, 10 i 11** proclama el conjunt dels drets dels malalts, incloent el dret a la confidencialitat de les seves pròpies dades.
- Codi Penal (Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre) és la configuració jurídica del dret a la confidencialitat del procés sanitari, i estableix sancions de presó, multes i inhabilitació per aquell/a professional sanitari que pugui revelar dades dels seus pacients, emparant-se en la Llei general de sanitat.
- Llei de prevenció de riscos laborals (Llei 31/1995, de 8 de novembre), que preveu que qualsevol mesura que tingui una intenció de vi-

gil·lància i control de la salut dels treballadors/es, només es pot implementar respectant la intimitat i la dignitat del treballador/a.

- La realització de qualsevol tipus de prova referida al VIH no pot ser en cap cas obligatòria i sempre ha de requerir com a mínim el consentiment del treballador/a, així com el seu dret a conèixer tant allò que l'empresari/ària vol saber com el resultat que es tingui de les proves; per tant, el treballador/a pot acceptar o no tot assumint les conseqüències de la seva opció.
- Els legisladors/es han deixat portes obertes a situacions que passen desapercibudes i que poden buidar de contingut el dret del treballador, «el dret fonamental a la intimitat: el dret a la confidencialitat de les dades», en aquest sentit la Llei de prevenció de riscos laborals estableix en el seu **article 22** l'obligació, per part dels empresaris/àries, de garantir als treballadors/es la vigilància periòdica del seu estat de salut, en funció dels riscos inherents al lloc de treball.

7. Directori de recursos

Servei Institucional i Social (SIS) de la UGT de Catalunya

SIS Barcelona

Carrer de Sant Oleguer, 17
Tel. 93 601 10 40.
a/e: ssocial@catalunya.ugt.org

SIS Vallès Occidental

Carrer de la Unió, 23, Terrassa.
Tel. 93 780 93 66
a/e: cpalacin@vallesocc.ugt.org

Rambla, 73, Sabadell
Tel. 937 257 677

Carrer de Sant Jaume, 3 bis, Sabadell
Tel. 937 272 975

Carrer Alt de Sant Pere 73, Mas Rampiño, Montcada
Tel. 935 648 505

Carrer de Joaquim Bartrina, 11-13, Rubí
Tel. 936 970 251

SIS Baix Llobregat

Carretera d'Esplugues, 240-242
Tel. 93 261 90 09

SIS Girona

Carrer de Miquel Blay, 1, 3a
Tel. 972 21 51 58
a/e: psocial@girona.ugt.org

SIS Tarragona

Carrer d'Ixart, 11
Tel. 977 21 31 31
a/e: npelay@tarragona.ugt.org

SIS Lleida.

Avinguda de Catalunya, 2
Tel. 973 27 08 01
a/e: cmor@lleida.ugt.org

Per a totes aquelles persones que han estat discriminades laboralment per motiu del VIH/Sida, la UGT posa a la seva disposició el Servei Institucional i Social i el Servei d'Atenció Jurídica i Assessorament Laboral per acompanyar-les i guiar-les al llarg del procés.

Adreces d'àmbit autonòmic

Programa per a la Prevenció i l'Assistència de la Sida

Departament de Sanitat i Seguretat Social
Generalitat de Catalunya
Travessera de les Corts, 131-159 Pavelló Ave Maria
08028 Barcelona
Tel. 932 272 983
Tel. 900 21 22 22
www.gencat.net/sanitat

Programa Social de la Sida

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials
Plaça de Pau Vila, 1
08003 Barcelona
Tel. 93 483 10 00

Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears (dones en general)

Tel. 93 278 02 94

Telèfon gratuït d'informació confidencial sobre sida
900 212 222

Barcelona

www.todosida.org/barcelona.htm

Directori de recursos de VIH/SIDA de Barcelona i el Barcelonès.

Federació Catalana ONG-SIDA (ONG-SIDA)

Carrer de la Providència, 42

08024 Barcelona

Tel. 93 285 08 73

ACTUA

Assessorament, atenció psicològica i suport emocional

Grups d'ajuda mútua

Atenció a domicili

Carrer de Gomis, 38, baixos

08023 Barcelona

Tel. 93 418 50 00

www.interactua.net

Associació Ciutadana Antisida de Catalunya

Assessorament, atenció psicològica

individual, grups d'ajuda mútua,

intervencions educatives comunitàries.

Carrer de la Junta de Comerç, 6, 1r-2n / 1a-2a.

08001 Barcelona

Tel. 93 317 05 05

SIDA-STUDI

Centre de documentació. Assessorament.

Carrer de Sant Pere Més Alt, 17, baixos

08003 Barcelona

Tel. 93 268 14 84

www.sidastudi.org

Associació Sida-Servei

Avinguda de la Mare de Déu de Montserrat, 108, 4r. 1a.
08024 Barcelona
Tel. 93 455 78 77

Projecte dels Noms-Sida

Carrer d'Escudellers Blancs, 1, baixos
08002 Barcelona
Tel. 93 318 20 56

Comitè Primer de Desembre

Carrer d'Aribau, 154, 3r.
08036 Barcelona
Tel. 93 237 54 50

Comitè Ciutadà de Lluita contra la Sida de Barcelona

Tel. 900 200 111
Centre alternatiu de detecció d'anticossos antiVIH.
Assessorament social i atenció psicològica individual. Grups terapèutics.
Carrer de Jaume I, 15. 1r 2a.
08002 Barcelona
Tel. 93 315 00 95

FASE - Fundación Anti-Sida de Espanya

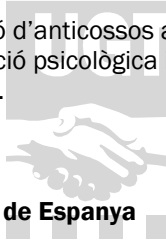
Carrer de Tuset, 19, 4t
08006 Barcelona
Tel. 93 209 93 66
www.fase.es

Gais Positius

Assessorament i suport emocional.
Grups d'ajuda mútua.
Carrer de Finlàndia, 45,
08014 Barcelona
Tel. 93 298 00 29
www.gaispositius.org

Ventall (treballadores del sexe)

Tel. 93 347 13 19

Àmbit Prevenció

Disseny, realització i avaluació d'intervencions preventives.

Programes d'intercanvis de xeringues.

Carrer d'Aribau, 154 despatx

08036 Barcelona

Tel. 93 237 13 76

Àmbit- Dona (treballadores del sexe)

Tel. 93 317 70 59

Centre d'Estudis per a la Prevenció de la Sida (CEPS)

Disseny, realització i avaluació d'intervencions preventives.

Carrer de Balmes, 402, àtic 2a.

08022 Barcelona

Tel. 93 47 17 05

Fundació Salut i Comunitat (FSC)

C/Ali Bei, 25, 3er pis

Tel. 93 244 05 70

C/Sant Germà, 12, 1er pis

Tel. 93 424 04 00

Barcelona

CAP «Les Drassanes»

Avinguda de les Drassanes, 19-21

08001 Barcelona

Tel. 93 441 29 97

Hospital Clínic i Provincial

Carrer de Casanova, 143

08036 Barcelona

Tel. 93 454 60 00

Centres de Planificació i Orientació Familiar

Pla d'Acció sobre el VIH/SIDA a l'Hospitalet (PASaL'H)

Tel. 93 260 01 93

Centre Municipal de Planificació Familiar

c/ Juan de Toledo, 22

Tel. 93 260 00 34

08901 l'Hospitalet de Llobregat

Hospital Universitari de Bellvitge

c/ Feixa Llarga s/n

Tel. 93 260 76 00

08907 L'Hospitalet de Llobregat

Centre Sociosanitari de l'Hospitalet

Consorci Sanitari Integral

Av. Josep Molins, 29-41

Tel. 93 440 75 00

08906 L'Hospitalet de Llobregat

Associació Fosc i Claror. Pigad

Av. Vilanova, 20

Tel. 657 36 78 23

Joves per la Igualtat i la Solidaritat (JIS)

Ronda Torrasa, 105

Tel. 93 421 93 10

L'Hospitalet de Llobregat

ACTUA Mollet

Plaça de Mercè Rodoreda, s/n

08100 Mollet del Vallès

Tel. 93 570 10 44

www.actuava.org

ACTUA Sabadell

Assessorament i suport psicològic.
Carrer de l'Avellaneda, 55, baixos
08201 Sabadell
Tel. 93 725 01 11

Centre Jove d'anticoncepció i sexualitat

Centre alternatiu de detecció d'anticossos antiVIH.
Assessorament.
Intervencions educatives comunitàries.
Carrer de la Granja, 19-21 baixos
08024 Barcelona
Tel. 93 415 75 39

Stop Sida

Tallers de sexe segur.
Carrer de les Carolines, 13, entresòl dreta.
08012 Barcelona
Tel. 900.601.601
www.stopsida.org

Condoneria

<http://www.lacondoneria.com>
Plaça de Sant Josep Oriol, 7
08002 BARCELONA
Tel. 933 027 721

Sensualove (Sexy Store)

<http://www.sensualove.com>
Carrer del Pi, 9
Barcelona

Girona

ACAS - Associació Comunitària Antisida de Girona

Carrer de Bellmirall 4 - 1r
17004 Girona
Tel. 972 219 282
Fax: 972 410 335

ACAS- Associació Comunitària Antisida del Baix Empordà

Carrer de Sant Llorenç, 14 Baixos
17220 Sant Feliu de Guíxols
Tel. 972 32 40 05

ACAS- Associació Comunitària Antisida de l'Alt Empordà

Carrer de Méndez i Núñez, 32 Local 43
17600 Figueres
Tel. 972 67 21 67

ACAS- Associació Comunitària Antisida de la Garrotxa

Baixada del Tura, 10
17800 Olot
Tel. 972 27 21 36

Institut Català de la Dona

Carrer de Juli Garreta, 14 entresòl
Tel. 972 41 29 90

Federació Catalana d'Organitzacions No Governamentals de Servei en Sida (ONG/Sida)

Assessorament psicològic i social. Grups d'ajuda mútua.
Intervencions educatives comunitàries.
Carrer d'Ibèria, 3, baixos 1r.
17005 Girona
Tel. 972 21 92 82

Delegació Territorial del Departament de Sanitat i Seguretat Social a Girona

Carrer de Mossèn Joan Pons, s/n, 2a.
17007 Girona
Tel. 972 21 07 08

STOP SIDA

«900 Rosa»
Tel. 900 21 22 22

Lleida

Associació Ciutadana Antisida de Lleida

Centre alternatiu de detecció d'anticossos antiVIH.

Assessorament i suport psicològic.

Intervencions educatives comunitàries.

Rambla de Ferran 22, 3r 1a-2a

25007 Lleida

Tel. 973 221 212

(pendent canvi adreça i telèfon)

Àrea de Prevenció de Drogodependències de la Regidoria de Serveis Personals i Salut Pública de l'Ajuntament de Lleida

Programes de sensibilització i prevenció de drogodependències

Intervencions educatives comunitàries.

Rambla Ferran 13

25007 Lleida

Tel. 973 700 374

Centre de Planificació Familiar de Lleida

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH

Av. Alcalde Recasens, s/n

25005 Lleida

973-230 625

CAP Balaguer

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH

Pg. Àngel Gimerà, 22

25600 Balaguer

973-446 028

CAP La Seu d'Urgell

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH

Pg. De Joan Brudieu, 2

25700 La Seu d'Urgell

973-350 470

Sant Hospital de La Seu d'Urgell

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH
Pg. De Joan Brudieu, 2
25700 La Seu d'Urgell
973-352 820 / 973- 350 050

CAP Les Borges Blanques

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH
Sant Pere, 63
25400 Les Borges Blanques

CAP Pont de Suert

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH
Canaleta, s/n
973-691 159

Centre Sanitari del Solsonès

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH
Av. Mare de Déu del Claustre, 1
25280 Solsona
973-481 172

CAP Tàrraga

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH
Salvador Espriu, s/n
25300 Tàrraga
973-310 852

Hospital Val d'Aran

Informació sobre VIH/sida. Prova del VIH
Espitau, 5
25530 Vielha
973-640 004

Tarragona

Programa VIH/Sida. Creu Roja de Tarragona

Principat d'Andorra, 61
43002 Tarragona
Tel. 977 244 769

CAIS. Assemblea Provincial de la Creu Roja. Tarragona

Informació, assessorament i grups d'autoajuda.
Avinguda d'Andorra, 61
43002 Tarragona
Tel. 977 24 46 33

Associació Antisida de Tarragona

Carrer del Cardenal Cervantes, 6, baixos
43004 Tarragona
Tel. 977 24 57 91

Centres de Prevenció i Control de les MTS

CAP II Tarragonès

Carrer de Mallafré Guasch, 4t, 4a planta, 1a porta
43005 Tarragona
Tel. 977 21 61 12

